

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VI., Gróf Zichy Jenő ucoa 43.
Telefon: Aut. 271—35.

Előfizetési ára: Egész évre 20 P.
Piramis papiron 30 P.
Postatakpt. csekksz. sz. 16760

Aktuális sorok

Eltörlik a rabbiságot

Nem mondják ki nyíltan, de mikor a «kasrusz-unifikáció» szerződését aláírják, tudatosan vagy tudat alatt azt hirdetik és annak a konzekvenciáit vonják le, hogy a rabbiság mai tagjai nem élnek komoly, teljes értékű zsidó életet és hogy megbizhatatlanok. Különböznél ez a szomorú gondolat sohasem válhatnék valósággá. Azonban ennek kihatásaként a rabbiszeminárium rendszere és neveltjei felett is pálcát törnek, s ennek hatása mutatkozni fog az egész vonalon. Megingatja a vidéki rabbik tekintélyét és megingatja a vidéki hitközségek vezetőiben a gerinces önértéket.

Mit fognak mondani gyermekeink az unokáknak?

Ha a késői unokáink megkérdezik gyermekeinket a biblia szavaival: «Ki jisolchó binchó...» Ha azt kérdezi majd az unoka: Mi ez? Miért vagyunk tagjai egy olyan hitközségnek, melynek nincs rabbisága, melynek nincs kasrusza? Hát miért és miben különbözik a mi hitközségünk a világ összes hitközségeitől? Erre az akkori apák, a mi gyermekeink tétovázva tudnak csak válaszolni és ők is majd elmondják az ősrégi szavakat: «Rabszolgái voltunk a fáraónak...», értsd alatta a Mamonnak: az anyagelvűségnek. Elmondjuk a gyermekeknek, hogy ez a rendszer olyan időben keletkezett, mikor apáink lelkéből kiszikkadt minden idealizmus, mikor az ősrégi tudományok helyett a «Tartozik—Követel» rovatát tanulmányozták és tartották szem előtt. Ezen szomorú korszak hagyatéka szakadt reánk és ezért nélkülözzük minden hitközség főposztulátumát: a kasruszt!

עבדים היינו לפרעה במצרים

Mi van eladó?

Nem eladó az apától öröklött *talisz* és *tefilin* és nem eladó a *Jahrzeittaferli*. Nem eladó a templom, a thóratekercs és egyik felekezet sem adja el a templomi kegyuszereket. Nem eladó a családi sirbolt és senkisésem adja el az ereklyeként őrzött családi cimeres pecsétgyűrűt. És nem eladó a Magyar Szent Korona. Ha a trianoni béke után a nagyhatalmak azt az ajánlatot tették volna, hogy a Magyar Szent Korona kiadása ellenében elengedik az összes reparációs követeléseket, a magyar nemzet ezt az ajánlatot felháborodással utasítja vissza. Inkább 3 generáció napi 2 órai többletmunkát vállal, de a Magyar Szent Korona átengedéséről nem hajlandó tárgyalni.

Éppen úgy lehetetlen arról tárgyalni, hogy a kasruszt bárkinek is átengedjük. Ez nem eladó, mert hozzátartozik a hitközség felségjogaihoz. Ha a kasrusz nagy áldozatokat igényel, ha ezt adóból nem tudjuk fedezni, akkor alakítani kell egy «kasruszt fenntartó egyesületet», vagy találni kell módot és utat a kiadások csökkentésére. El kell követni minden lehetőt és lehetetlent, csak egyet nem lehet: a kasruszt átengedni!

Utban a reform hitközség

A kasrusz-egyesítésnek kieszelői azzal érvelnek, hogy kizárólag egy adminisztratív intézkedésről van szó, mely az erre vonatkozó kiadásokat a felére csökkenti. Így, profán szemmel nézve és a rideg anyagiasság álláspontjára helyezkedve, a Tizparancsolatnak szombatra való parancsolatait közönséges szociális intézkedésnek lehet minősíteni és ezen eszmekörből elindulva, odáig lehet jutni, hogy a szombatot áthelyezzük vasárnapra. Ezt is lehet adminisztratív intézkedésnek minősíteni. Akik azonban hisznek a biblia isteni eredetében, a sinai kinyilatkoztatás valóságában, azok «szentségtelen kézzel» sohasem fogják érinteni valásunk ezen kardinális tételét.

Ezen az uton haladva, a pesti izr. hitközség nem tud megmaradni a mai nagyságában és előbb-utóbb két részre tagozódik. A konzervatív elem megalakítja a «status quo» közületet, a megmaradó rész, berlini mintára, mint «reform község» tengeti további évtizedekig egyre kihaló életét.

Uj kartel — uj drágítás

Eddig is volt «macesz-kartell». Ennek az volt a következménye, hogy a 30—32 filléres lisztből előállított maceszt — úgy az orthodoxok, mint a neológok — kilogrammonként 1 pengő 70 filléres áron árusították. De ugyanezt a maceszt vidéki hitközségeknek — frankó odaszállítva! — 70—76 fillérért adták!

A kasrusz-egyesítés nem egyéb, mint a kartellszerűségnek eddig ismeretlen válfaja. Hogy ez, mint minden kartell és monopólium, szintén árdrágítást von maga után — az kétségtelen. Annyi bizonyos, hogy ezen rideg, üzleti tranzakció semmiesetre sem szaporítja a kasruszt igénybevevő egyének számát.

A szépséges egyiptomi királyleány és Salamon király bűne

Régi bölcseink tanítják: Mikor Salamon király elvette az akkori egyiptomi Fáraó leányát, ezzel utat nyitott az akkori egyiptomi laza erkölcsöknek, sőt a királyasszony és kísérete részére templomot építtetett, hol az egyiptomi jövevények saját ritusuk szerint imádhatták állat-isteneiket. Támadt a tengerben egy fövény, erre épült fel Róma és az a hatalom, mely évszázadok után elpusztította a mi legszentebb templomunkat.

A mi bölcseink ezzel azt akarják jelképezni: midőn Salamon király régi, puritán zsidó erkölcsök mellett szabad utat nyitott az egyiptomi erotikus kultusznak, ezzel gyökereiben támadt meg a zsidóság létalapjait, többé semmi sem tudta feltartani a Végzetet.

Most is, mikor a hitközség vezetősége lemond az önálló kaszusról és megrendíti a hivek lelkében a hitet a rabbiság iránt, ezzel aláássa a Hit gyökereit úgy, hogy a Végzet kikerülhetetlen és csak idő kérdése: El kell pusztulni!

Rothschild és az egyházfi

Ha Rothschild kölcsönad egy szegény, nagycsaládos egyházfinak 100 pengőt, hiába kap erről váltót vagy közjegyzői okiratot, erkölcsi lehetetlenség, hogy Rothschild ügyvédje utján elérvereztesse a szegény samesz utolsó cók-mókját. Ha Baracs Marcell, Glücksthal Samu, vagy Jacobi Béla dr., akik az ügyvéd-társadalom ormán ülnek, bérbeadnak egy szegény, öreg ügyvédnek egy lakást, a szerződés csak őket köti, viszont erkölcsi lehetetlenség az, hogy az ügyvédtársadalom ezen kiválóságai kilakoltatási eljárást indítsanak egy kivénült, öreg kollégával szemben, aki házbérekötelezettségeinek nem tud pontosan eleget tenni. Éppen így, ha a Pesti Izr. Hitközség, mely azzal kérkedik, hogy a világ legnagyobb hitközsége, szerződéses viszonyba lép az aránylag kicsi orthodox hitközséggel, ez a szerződés mindig egyoldalú marad. Hiába kötnek ki a szerződésben tízféle pönálét és hiába írnak bele 12 féle akasztófát, ez mindig csak a nagy és hatalmas izr. hitközséget kötelezi, az orthodoxokat soha! Mihelyt az orthodoxok rájönnek arra, hogy rájuk nézve a szerződés kényelmetlen, vagy — mondjuk — nem eléggé lukratív, abban a percben a maguk részéről felborítják a megállapodást és a nagy hitközségnek nem lesz erkölcsi lehetősége, hogy a szerződésben lefektetett jogaival élhessen, hogy az abban kikötött kötbéreket behajtsa.

A pesti izr. hitközség Trianonja

Trianoni szerződés lesz az, melyet most a hitközség a budapesti orthodoxyiával kötni szándékozik. És akinek a neve ott fog disztelenkedni, az Herosztáteszként bevési a nevét a 130 éves hitközség történelmi könyvébe.

Miért fizetünk kultusz-adót?

Mi, zsidók, semmit sem kapunk ingyen, mindenért fizetnünk kell. Ha gyermek születik, ha megérjük a barmicvát, ha férjhez adjuk leányunkat, ha haláleset van a családban, minden ilyen eseménynél fizetnünk kell. Más felekezeti tagjai ingyen mehetnek a templomba, mi, ha nagyünnepkor imádkozni akarunk, ezért fizetnünk kell. Ha felhivnak a Tórához, akkor kötelesek vagyunk adományokat felajánlani, ha igénybe vesszük a kasruszt, akkor fizetünk fogyasztási adót, sőt még a hit-tanoktatás sem ingyenes nálunk. Hát miért fizetünk egyenesadót? Kizárólag azért, hogy ennek ellenében *a hitközség tartozik kasrusz-intézményeket fenntartani*. Ha erről lemond a hitközség vezetősége, akkor nincs értelme annak, hogy mi kultuszadót fizessünk. Megjegyzem, ha a hitközségben élő nagy tömegek, nevezetesen az előljáró urak, képviselőtestületi tagok, a gazdagok és a hatalmasok és mindazok, akik a zsidóság révén vagyonhoz, hatalomhoz, tekintélyhez, kitüntetéshez és magas ranghoz jutnak, rituális konyhát vezetnének és így közvetve támogatnák a hitközséget, akkor a hitközségi jövedelem oly mértékben szaporodnék, hogy az egyenesadókat akár el is lehetne törölni.

Utánunk az özönvíz

Jeremiás könyvében olvasható: «Ha pedig ez a nép, vagy az ilyen próféta vagy pap kérdi tőled: «Mi az Örökkévaló üzenete?», feleld nekik: «Hogy mi az Örökkévaló üzenete? Az, hogy *kiirtlak benneteket*, ugymond az Örökkévaló». Ha bekövetkezik a képtelenség, ha megvalósul a lehetetlen, ha lemond a hitközség legfontosabb jogairól és még fontosabb kötelességeiről, akkor előjegyzésbe kerül a mi büszke és nagy hitközségünk az enyészeti könyvében, reménytelenül és segítség nélkül, és mi is kiérdemeljük Jeremiás profeciáját, mely szerint el kell pusztulni.

ונשתי אתכם נאום ד'

Kenéz-Kurländer Ede dr.

Ülő butorokat

lebontás nélkül felelősséggel vegyileg tisztít

„Király” gőzmosóda

vegytisztító és festőgyár. Függyönyök, szőnyegek tisztítás esetén nyáron át **ingyenes megóvásban** részesülnek.

Budapest, IV, Magyar-utca 3. Telefon: 851—29.

Gyár: VI, Hajdu-utca 12—14. Telefon: 931—15, 902-79

A Remény vizsgái jutalomkönyvei

Dijtalan könyvjegyzék. Budapest, IV, Magyar utca 3. szám.

Országos Rabbiképz - Zsidó Egyetem Könyvtára

Nyiltlevél óbudai Freudiger Ábrahám urhoz az orthodoxia elnököhöz!

Méltóságos Uram!

Mint hithű katólikus ember fordulok a hithű zsidók vezéréhez. Közel husz esztendeje alkalmam volt a zsidóság lelkületét kiismerni. Közel 20 év óta rituális hust árusítok a pesti izr. hitk. felügyelete alatt. Soha semmiféle panasz ellenem nem érkezett, mert életelvem volt, — hitvány ember az, aki az olyan lelkiismeretbeli kérdést, mint amilyen a ritualitás, nem veszi 100 százalékos komolysággal. Olyan szent volt előttem a zsidó felebarátaim ritualitása, mint vallásomnak kardinális szabályai. Megdöbbenéssel értesülök, hogy a hitközség 26 zsidó kartársammal engem is meg akar fosztani existenciámtól. Kartársaim azt mondják, hogy Méltóságod

kezében van a döntés kulcsa. Arra kérem tehát: sziveskedjék gondolni mindkettőnk vallásának közös tételére: a felebaráti szeretetre. Ezer-szer volt alkalmam keresztény hit-testvéreim előtt bizonyítgatni, hogy a zsidó vallás igenis a szeretetet, jótékonyt és méltányosságot tanítja.

Méltóságos Uram! Gondoljon mindezekre, mikor ez ügyben dönteni kegyeskedik.

Maradok Méltóságodnak

alázatos szolgája

Stockinger János

r. kath. vallásu kóser mészáros

Mi jellemzi a zsidót — a Tolnai Világlexikon szerint?

Jelző: **Vér Andor**

Csak azokat a lexikonokat szeretem, amelyek alaposak, lelkiismeretesen vannak összeállítva és az objektív igazságnak megfelelő adatokat tartalmaznak. Ezt azért tartom szükségesnek előrebocsátani, mert így az olvasó előtt is nyilvánvalóvá lesz, hogy a Tolnai Világlexikon 1930-ban megjelent V—Zs. betűs kötete kissé elkésve is csak *egész véletlenül* került a kezembe. Egy barátom hívta fel rá a figyelmemet, aki némi felháborodással hangjában, elmondta nekem, hogy fentnevezett lexikon szerint mi jellemzi a zsidót. Miután csak úgy, szire-szóra nem hittem neki, megmutatta a szóbanforgó kötetet, melyben «Zsidó faj» címszó alatt többek közt a következőket volt alkalmam olvasni: «külsőleg jellemzi a zsidót a hosszú, hajlott orr, az előredülő szem, a vastag ajk, a fényes haj, a gyenge mell és a ludtalg.» Kétszer-háromszor is elolvastam ezt a passzust, de be kellett látnom,

hogy nem káprázik a szemem, mert a szöveg minden olvasás után változatlanul ugyanaz maradt.

Egy kicsit meghökkentem ezen a tudományosság igényével felépő jellemzésen, azután önkéntelenül is elkezdtem vizsgálgatni magamat. Rövid vizsgálódás után megállapítottam, hogy orrom nem hosszú és hajlott, de szabályos és egyenes, szemem nem dül előre, inkább benn ül az üregében, ajkam nem jellegzetesen vastag, hajam csak brillantintól fényes, 106 cm bőségű mellem gyengének egyáltalán nem mondható, végül pedig a talpam sem — lud. Summa summarum: Tolnaiék lexikonja értelmében nem vagyok «külsőleg» zsidó, ami határozott megkönnyebbüléssel tölt el. Nem mintha restelném a zsidóságot, de — őszintén szólva — a hátam is borsószik annak az elképzelésétől, hogy micsoda komikus torzfigura volnék, ha száz százalékgig rendelkezném a zsidó fajt külsőleg jellemző tulajdonságokkal. Felette gyanussá teszi ezt a Tolnai-féle fajelméletet, hogy annyira sem vagyok zsidó, mint például — Apponyi Albert gróf, akinek — tudvalevően — hosszú és hajlott az orra, kevesebb közöm van a zsidósághoz, mint Szabó Dezsőnek, akinek oly vastag az ajka, hogy egy négernek is díszére válnék, s annyi semita vonás sincs bennem, mint egy kitűnő barátomban, aki Árpádig vezeti fel a családfáját, ennek ellenére azonban előreugrik a szeme, mintha Basedow-kórja volna s tetejébe még ludtalpakon is jár. (Apropos ludtalp: egy 1927-ből származó statisztikai kimutatás szerint a ludtalp gyakoribb a németországi fajvédők között, mint a zsidóknál.)

Am nem példálózatok magammal, elvégre én kivétel is lehetek, aki csak a szabályt erősítem. A baj azonban ott van, hogy nincs az az anthropologus, aki prezentálni tudna egy fenti karakterisztikumokkal hiánytalanul rendelkező zsidót, viszont az egyes tulajdonságok teljesen esetlegesek s külön-külön éppugy jelentkezhetnek a zsidóban, mint a «fajtisztának» kikiáltott árjában. A közlemény szerényen névtelen írója is érezheti ezt, mert néhány sorral alább ezt mondja: «A zsidók testalkata nem olyan egységes, hogy ennek alapján egységes fajról beszélhetnénk.» Ez a nem egységes testalkat mégis a ludtalptól fel a «gömbölyű és inkább alacsony, mint magas» koponya bubjáig, csaknem minden részében magán viseli egy külön fajiság nem éppen szivderítő bélyegét — a Tolnaiék házi anthropologusa szerint. Hogyan lehetséges ez? Hol itt a logika?

Sehol. Aminthogy a fajelmélet is, melynek jegyében ez az ominózus kis címszó megíródott, nélkülözi a logika néhány elengedhetetlenül fontos alapfeltételét. Hosszadalmas volna itt a zsidó faj alacsonyrendűségének és az antiszemitizmus létjogosultságának bizonyítására kovácsolt fajelmélet tudománytalanságát pontról-pontra beigazolni. Elég talán megállapítani annyit, hogy a fajelmélet szemet huny a fajiságot fokról-fokra elmosó olyan csekélységek előtt, mint a fejlődés és a vérkeveredés és egyszerűen nem vesz tudomást arról a közhelyé vált tudományos tényről, hogy a koponyaforma, a szem, a haj, az arc színe, a mellbőség, a talp formája és a testalkat kizárólag a klíma, a milió és az életkörülmények függvényei, tehát semmiképen sem karakterizálhatják a fajiságot. A fajelmélet tulajdonképpen «Made

Országos Rabbiképz - Zsidó Egyetem Könyvtára

in Germany», német importcikk, amely egy időben nálunk is nagyon kapós volt, de ma már a kereslet erősen megcsappant iránta. Az természetes, ha magyar egyedárusítója és tudományos csomagolója, Méhely Lajos görcsösen kitart mellette, annál csodálatosabb azonban, hogy a terjesztés munkájában éppen Tolnaiék segédkeznek neki. Elvégre, ha az egyetlen magyar világlapra és az egyéb Tolnai-féle kiadványokra könnyű is rásütni a «szellemi grájzleráj» bélyegét, az amerikai tempóban dolgozó Simon mestert azért mindennel inkább lehet megvádolni, mint — antiszemitasággal. Bizonyosra veszem, hogy az ő zsidó érzését bántotta volna leginkább, ha a saját nevét viselő lexikonban elolvassa a sorokat, amelyek nem karakterizálják, hanem csak karikírozzák a zsidót. Ő azonban nem olvasta ezt a «jellemképet», sőt — erős a gyanum — a névtelen szerző sem olvasta, csak egyszerűen kivágta a rendelkezésére álló forrásmunkák egyikéből. (Például Houston Stewart Chamberlainnek a fajelmélet csucsát jelentő «Die Grundlagen des 19. Jahrhunderts» c. könyvéből.) Kétségtelen, hogy egy olyan tömegek számára lészült lexikonnál, mint a Tolnaiéké, az olcsóság a legfontosabb szempont, és az olcsó lexikonnak már a közmondás szerint is, hig a — tartalma. De bármilyen olcsón és gyorsan hevenyésztek is össze ezt a lexikont, mégsem ártott volna egy kicsit az igazságot is szem előtt tartani. Azt az igazságot, melyet — egyes üzleti érzéknek híján levő fanatikusok szerint — még a világ pusztulása árán is érvényesíteni kell.

Szatmári Mór 75 éves

Május 3-án mult hetvenöt éve, hogy Szatmári Mór, a kiváló magyar publicista megszületett. Egy pillanatra meg kell állanunk e dátumnál, hogy tisztelegjünk a magyar publicisztika egyik uttörője és a függetlenségi eszme ma is töretlen erejű és gerincű harcosa előtt. A hetvenöt évből hatvanat kemény és lelkes munkában töltött el Szatmári s írásban és szóban, mint újságíró és mint politikus, mindvégig kitartott Kossuth Lajos függetlenségi politikája mellett. A pálfordulások korában ezt a ritka hajlithatatlanságot, és a nagyszerű lendületű és ma is fiatalos hevű publicistát üdvözöljük benne, akiben szerencsésen egyesülnek a magyar humuszból és a zsidó mentalitásból fakadó kitünő képességek. A kossuthi tradíciók hű letéteményese és a magyar zsidóság kulturális és politikai jogainak előharcosa volt és marad mindig Szatmári Mór, akit egy hosszú és munkás élet derűs harmóniával bearanyozott alkonyán szeretettel köszönt az egész magyar zsidóság.

Miképp védekezzünk?

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Szivesen teszek eleget annak a megtisztelő kérésének, hogy irjak valamit a Szombat számára. De miért nem méltóztatott a témát is megadni, be hálás lettem volna!

Mint a «Könyv» népének fia b. engedelmevel egy nagyszerű könyv felé fogom tisztelt olvasóinak figyelmét terelni.

Nekem az a meggyőződésem, hogy szabad óráinkban, a szórákosásnak szánt időben nem az ördög bibliája, hanem a Könyv felé kellene hajolnunk, *mert a könyv a mi vigaszunk, a mi erősségünk, a mi fegyverünk, a mi jövőnk záloga.*

Azokban a zsidó hajlékokban, ahol a *széfernek* becsülete, tisztelete van, van még poézis, harmonia, szépség, áhitat, a léleknek szárnyalása.

Ma fejeztem be dr. Bloch József Sámuel «Israel und die Völker» c. hatalmas munkájának tanulmányozását, amely Wienben, a Harz. Verlagnál jelent meg.

Ki ne ösmerné dr. Bloch J. S. nevét, akiről Dubnow azt mondja, hogy: *einer der wenigen kühnen Männer jenes feigen Geschlechts?* Dr. Bloch nevét, aki tollával úgy tüntette el prof. Rohlingot a szereplés szinteréről, miként Mordechaj Hamant; aki floridsdorfi rabbi, az Oesterreichische Wochenschrift megalapítója és szerkesztője, több tudományos munkának és számos tudományos ciknek a szerzője, ragyogó publicista, a wieni Reichsrat egyik kiemelkedő tagja volt. Életére és munkásságára vonatkozólag 1. Jüd. Lexikon, 1. köt. 1076—7. old. Továbbá saját memoárjait, amelyek 1922-ben, az elhalálozása előtti esztendőben, a Löwit Verlag-nál Erinnerungen aus meinem Leben címen két kötetben láttak napvilágot. Bloch emlékiratai kétségtelenül a zsidó memoárirodalom legérdekesebb és legértékesebb termékei közé tartoznak, amelyekben részletesen tárgyalja a *Rohling contra Bloch* pört is, amely annak idején az egész kulturvilág figyelmét fölkellette és a felperes Rohling csufos és szégyenletes bukásával végződött.

Israel und die Völker c., több, mint 800 oldalra terjedő munkáját, amelyet inkább a zsidóság apologetikájával kellett volna címezni, a Jüd. Lexikon — teljes joggal — Bloch főművének tekinti. Bloch ebben a grandiózus művében a Rohling contra Bloch-féle pör anyagát bámulatos rendszerrel dolgozza föl. Az Eisenmengerek, a Rohlingok, a Dinterek, a Brimanok, a dr. Eckerek által hamisan és elferdítve idézett talmudi, sulchan áruchi, zóhari helyeket mind sorra tárgyalás alá veszi és ezeket az eredeti szöveg alapján készült — kiváló keresztény szaktudósok, dr. Nöldecke és prof. Wünsche, által is hitelesített — szószerinti fordításban mutatja be.

Az igazság fáklyája mellett olvasva a Rohlingok munkáit, kénytelen a tárgyilagosság a Rohlingok által a zsidóság, a talmud és a rabbinikus irodalom ellen emelt összes vádakot a leginferiorisabb rágalmaknak nyilvánítani.

Bloch nemcsak cáfolja, megsemmisíti a modern Apionok összes vádjait és rágalmait, hanem a bibliai, talmudi, rabbinikus, vallásbölcészeti irodalomból vett betűszerinti idézetek sokaságával bizonyítja, hogy a zsidóság eszméi, gondolatai, ideáljai kiállják a legszigorubb kritikát is, prófétai emelkedettséget mutatnak, a szépség és fenség glóriájában tündökölnék. Bebizonyítja a való életből vett konkrét példák-
kal, esetekkel, történetekkel is, hogy a biblia a lánglelkű próféták, a talmudi bölcsek, dalnokaink, rabbijaink a csillagok fenséges magasságában ragyogó, a legeszményibb vallás alapját méltán képezhető tanításai nemcsak ajkainkon élnek, hanem népünk legszélesebb rétegeiben gyökereket is vertek, tetteinkben is tükröződnek. *A zsidóság az elmélet és gyakorlat szintézisének a hirdetése.*

A zsidóság minden egyes eszméjének és gondolatának fejtegetésénél szerzőnk nem mulasztja el közölni velünk azt is, hogy ugyanezekről a kérdésekről miként vélekednek és gondolkodnak a keresztény egyházatyák és morálteológusok, az evangélium hivei — a gyakorlatban. Ezek a szembeállítások és összehasonlitások fölötté érdekesek és csak azt a meggyőződést érlelik meg bennünk, hogy Jóna próféta büszkeségével és önérzetével lobogtathatjuk továbbra is verőfényben-viharban a zászlót, melynek felirata: *Ivri onaichi!*

Bloch könyve fényes és hatalmas arzenál apologetikusaink, nélkülözhetetlen forrásmunka modern *rabbijaink, vallástanáraink, publicistáink, a zsidóság vezetői számára.* Véleményünk szerint minden művelt zsidónak kellene olvasni és ismerni ezt a fényes tollal és elmével megírott könyvet, mert a Rohlingok sohasem nyugszanak, mert minduntalan, mindenütt hurcolnak bennünket a vádlottak padjára, szakszatlanul freccsentik reánk a rágalom sarát. *Minálunk mindenki apologéta is kell, hogy legyen.*

Csak a minap közölte a zsidó sajtó, hogy «Cion bölcsei» már Jugoszláviában is felbukkantak — horvát köntösben. A Die Neue Welt utolsó számában olvashattuk, hogy közvetlenül karácsony, a szeretet ünnepe előtt Wien utcáit zsidó gyűlölettől izzó röpcédulákkal árasztották el, amelyek a keresztény lakosokat a zsidó üzletek és kereskedők bojkottálására szólították fel és amelyekben ezek a Rohling-szellemű sorok is foglaltattak: *Kann's da wundernehmen, wenn der Jude mit masslosem Hohn und tiefer Verachtung auf den dummen Goy herabblickt und behauptet, die Andersgläubigen seien bloss Tiere?!*

Midőn ezeket a karácsony eszméjét sárba taposó, az evangélium szellemét megtagadó, az inferioritás méhében fogant szavakat olvastam, eszembe jutottak Blochnak — szóban lévő könyve 753. oldalán található — igen okos szavai: *Der Judenhass war zu allen Zeiten mehr Sache des Geschäftes, der Profitwut, als der Frömmigkeit und des religiösen Übereifers.*

Börne mondja valahol igen szellemes formában: *Man hasst den Juden nicht, weil er es verdient, sondern, weil er verdient.*

A wieni röpcédulák nem Bloch, Börne szavai mellett tesznek-e tanubizonyságot?!

Ha igénytelen soraim csak egy olvasót szereznek Bloch röviden tárgyalt könyvének, akkor az ezzel az irással eltöltött időt produktíve fölhasználnak fogom tekinteni.

Fogadja, igen t. Szerkesztő ur, legőszintébb nagyrabecsülésem kifejezését,

kiváló tisztelője

Kassa, 1931, május 1.

Dr. Enten Manó
főrabbi

Olvasom, ... nem olvasom...

Nem olvasom

Bethlen István gróf 1930. július 8-án Debrecenben beszámolóbeszédében többek között a következőket mondotta: «Elsősorban politikai és nem gazdasági kérdés ez, és ha gazdasági köpenyben nyújtják is nekünk, azért mögötte a farkasbőrt mindig érezni lehet.» — Az unifikáció is első sorban szertartási kérdés és ha most gazdasági köpenyben nyújtják is nekünk, azért mögötte mindig érezni lehet a farkasbőrt.

Nem olvasom

A halott Vezér emléke előtt hódolva és megilletődve hadd mondjak el egy kedves és zsidó szempontból érdekes epizódot. Hosszú évekkal ezelőtt egy májusi hajnalon betévedtem a New York kávéházba, ahol egy asztalnál *Beöthy László Szomaházy* Istvánnal andót játszott. *Zubollyal* együtt kibicül szegődtünk a játékhoz. Mikor az egyik parti véget ért, *Zuboly* odaszólt *Beöthynek*, aki akkor a Magyar Színház igazgatója volt:

— Volna egy tippem az Ön számára, kedves Vezérem. Irjon heten-

ként két cikket a *Kenéz* lapjába, biztosra veszem, hogy a lap példányszáma legalább huszezerrel fog emelkedni.

— Lehetetlen ez, — felelte *Beöthy* — annyi a dolgom, hogy ha erre vállalkoznék, feltétlenül bekerülnék a *Mesüge-Bájiszba*.

A bolondok házának ezt az elnevezését, ezt az érdekes héberszargon szóösszetételt sem azelőtt, sem azóta nem hallottam és nem olvastam. Évekkel később mondta el nekem *Beöthy*, hogy *Ince* Henrik dr.-tól, a kiváló tanártól hallotta ezt a kifejezést.

Olvasom

Ravasz László püspök a Református Országos Zsinaton tartott beszédében mondotta: «Az egyházi adóztatás inkább erkölcsi kötelezettségek alapján álljon, mint kényszer alatt.» Minden hitközség vezetősége szívébe véshetné ezt az arany szabályt. Ugy kell vezetni a hitközséget, hogy közte és tagjai közt szeretetteljes viszony fejlődjen ki, mert így automatikusan kiküszöbölődik a kényszer s önként, szívesen tesz eleget mindenki adózási kötelezettségének.

Nem olvasom

Tudvalevő, hogy az ifjuság hitoktatásáról a főváros köteles gondoskodni. A főváros ezt a kötelezettséget áthárítja a hitközségekre, amelyeknek megváltás címén nagyobb összeget utal ki évente. Már most a városházán szóvátették, hogy az orthodox hitközségnek egyetlen hitoktatója sincs, holott abból a huszezer pengőből, amit évről-évre megkap, több hitoktató fizetése is kitelnék. Az orthodox gyerekek a neológ hitoktatóktól tanulják a hittant, ami elvégre nem nagy baj, mondják a városházi purifikátorok, de akkor miért kapnak az orthodoxok ilyen tekintélyes summájú «nemzeti ajándékot»? A városháza illetékes ügyosztálya egyelőre pontos statisztikát kér a hitoktatásról mindkét hitközségtől s azután fog dönteni. A döntésre mi magunk is nagyon kíváncsiak vagyunk.

Nem olvasom

Annakidején a hitközségi elnökválasztás előtt rámutattam arra, hogy ennek a kérdésnek a tengelyét tulajdonképpen az elnökhelyettesi állás betöltése képezi. *Glücksthal Samut* arra kértem, hogy nyugodjék bele a kitünő *Grauer Vilmos* elnökhelyettesiségébe. *Hajdu Marcellt* pedig arról igyekeztem meggyőzni, hogy a másik alelnöki állást *Nagy Andorral* volna a leghelyesebb betölteni. Szavam természetesen pusztába kiáltó szó maradt. Most újból megkérdem *Glücksthal Samut* és *Hajdu Marcellt*, mondják meg őszintén, nem a legjobb lett volna-e ebben a vitás kérdésben ilyen módon megegyezni? Választ nem várok, de az egyszer bizonyos, hogy ha ez a megegyezés létrejön, ma nem kellene nekem a Szombatnak szinte minden hasábján a kasrusz-üggyel foglalkozni.

Hordókban és bálákban

érkeznek távoli országokból a MEINL-céghez a nagy hajórakományok. Kiváló szakemberek állítják össze a legkülönbözőbb fajtákból a világhírű MEINL-pörköltkávékeveréket. MEINL-Sao Paulo pörköltkávékeverék finom tejeskávékeverék.

$\frac{1}{4}$ kg. P. 2.84.

A kávézacskó a fenti képet viseli.

Vannak természetesen finomabb avagy olcsóbb keverékeink is.

Meinl Gyula r.-t.

Olvasom

Végre megszólalt az «Egyenlőség» is a kasrusz-ügyben. Igazat akar adni egyszerre a farkasnak is és a báránynak is. De ha kérdezed, nyájas olvasó, hogy mit mond, azt kell felelnem: Nem értem ugyan, de azért tanulságos. Az ember megtanulja belőle, hogy: mi is az a «h a l a n z s a»?

Nem olvasom

Hivatkozunk a múlt számunkban Vértés Emilről írott glosszánkra. Akkor, annak kapcsán, hogy Vértés lemondott a Fővárosi Kereskedők Egyesületének elnökségéről, megirtuk, hogy őt nem köti hiuság a díszes pozíciókhoz s ha előljárói tiszt-

ségében sem nyílnék nagyszerű képességének kifejtésére elég alkalom, vagy éppenséggel akadályok gördülnének az elé, hogy a saját intenciói szerint munkálkodhassék, akkor erről a tisztségéről is lemondana.

Sajnálattal kell jelentenünk, hogy ez a jóslatunk bevált. Vértés Emil a Bethlen-téri templom átalakítási munkálataira kiírt versenytárgyalás körül keletkezett differenciák miatt lemondott gazdaságügyi előjárói tisztségéről. Ugy véljük, nagyon helyes volna ezeket a differenciákat a legsürgősebben elsimitani. Így sikerülne Vértés Emilt is maradásra bírni és — megsugjuk — az átalakítási munka is kevesebbe kerülne.

Olvasom

A Temesvárott megjelenő Uj Kor című lapban *Nebel* Ábrahám dr. nagyszalontai főrabbi, nyílt levelet Intéz *Kenéz-Kurländer* Ede dr.-hoz, a Szombat szerkesztőjéhez. Ennek az érdekes és alapos tudásra valló levélnek, mellyel nincs helyünk most bővebben foglalkozni, egyik passzusa így szól: «Minden országnak olyan a zsidósága, amilyent megérdemel, de minden zsidóságnak olyan a gazdanépe is, amilyent megérdemel.

Olvasom

Landau Jakab emlékezetes budapesti szereplését azzal tetőzte be, hogy könyomatosában telekürtölte a világot ezzel a kitétellel: «Der Pressechef der Pester Izr. Gemeinde, Dr. Hugo Csergő.» Bármennyire hízogó lehet Csergő Hugóra, hogy a Landau-féle könyomatos jóvoltából nevét szárnyára kapta a világhír, sajnálattal ki kell jelentenünk, hogy legjobb tudomásunk szerint sajtófőnöki állást még nem szervez-

tek a Pesti Izr. Hitközségnél. A hitközségnek erre sem pénze, sem szüksége nincs és ott mégsem tartunk „hogy Landau ur nevezzen ki számunkra sajtófőnököt.

Nem olvasom

A nyoni diákkongresszusról a magyar lapok jóformán csak *Riegler* Tibor dr. felszólalását közölték, aki feltűnő, de mindenesetre tapintatos magyarázatát adta a magyarországi antiszemitizmusnak. De felszólt ezen a kongresszuson többek közt *Stapel* dr., a német küldött is, aki fajbiológiai alapon igyekezett megmagyarázni, hogy a németség és a zsidóság között miért vannak áthidalhatatlan ellentétek. Miért? Hát a *plazma* miatt. Ez a minden élőben jelen levő, s nemcsak az egyén, de egész népek fejlődési lehetőségeit meghatározó *fránya plazma* az oka az antiszemitizmusnak. A zsidó plazmája nagyobb mértékben differenciálódott, a németé kevésbé, ezért a német fejlődőképesebb és nagyobb jövőjű nép s éppúgy nem férhet meg a zsidóval, mint tűz a vízzel.

Nem olvasom

Ugyanez alkalommal lapunkat is megtisztelte az elnök ur, pletykának minősítvén a Szombatnak a kasrusz-ügyben írott cikkeit. Hogy mennyire pletykák ezek a cikkek, az kiderül az elnök urnak egy további kijelentéséből, melyben elismerte, hogy az a bizonyos kasrusz-szerződés már készül. A pletykavád ellen ezek után már fölösleges védekeznünk, mert ezt a vádat rövid negyedóra leforgása alatt az elnök ur nemcsak emelte, de meg is döntötte. Nekünk itt igazán nincs semmi tennivalónk.

A kasrusz ügy újabb fejleményei

Lédermann Mór küldöttséget vezetett az elnökhöz

Egyre nagyobb méreteket ölt a «Szombat» által kezdeményezett kasrusz-átadás elleni mozgalom. Az összes körzetekben a konzervatív elemek megmozdultak és ezek nevében f. hó 10-én *Ledermann Mór* vezetése alatt küldöttség kereste fel *Stern Samu* hitközségi elnököt. A küldöttség kizárólag képviselőtestületi tagokból állott, nevezetesen: Weisz Ede, Mestitz Jenő, Edelmann Jakab, Schwarcz Mór, Tauszig Vilmos, Weisz Jónás, Imhóf Géza, Guttmann Mór, Árvai Henrik, Dr. Schönfeld József, Fleischmann Tivadar, Hadinger Ede, Reichenberg Jakab, Dr. Bernfeld Izsó, Kovács Ernő, Tausz Vilmos, Vámos Henrik, Kohn Armin, Leszlauer Gyula, Steiner Henrik, Kramer Dávid, Gerő Márton, Engl Márton.

Ledermann Mór a következőket mondta: Eljöttünk kifejtetni álláspontunkat, miután tudomásunkra jutott, hogy az elnök ur át akarja adni a kasruszt az orthodoxoknak. Tekintettel arra, hogy mi nemcsak képviselőtestületi tagok vagyunk, hanem szószói sok ezer zsidó családnak, akiknek kóser háztartásuk forog veszélyben, ki akarjuk fejteni álláspontunkat, mely szerint *nem tűrhetjük, hogy erről az átadásról még csak szó is lehessen. Egy hitközség kasrusz nélkül nem állhat meg.* Figyelmeztetjük elnök urat, hogy 300 zsidó testvérünk, akik a kasrusz körül foglalatostkodnak, kenyér nélkül maradnak és ez a 300 család körülbelül 2000 zsidó lelket jelent. Kérjük, hogy ettől a programmtól tekintsen el, mert 68.000 zsidó adófizető ugysem kap egyebet a hitközségtől, mint a kasruszt. Minden egyébért fizetnünk kell. A befizetett adóért legalább kasruszt kapjunk.

Stern Samu válaszában kijelentette, hogy a kasrusz a hitközségnek évente 180.000 pengőjébe kerül, az orthodoxnak 200.000 pengőbe. Ezirányban takarékoskodnunk kell és úgy véltem, hogy adminisztrációnkat egyesítjük. De kijelentem, hogy *nem tűrök sem a képviselőtestületben, sem azon kívül rendbontást* és ha ilyeneket tapasztalok, ezeket leépítem. (*Ledermann Mór* közbeszól: Ezek az urak is 5 évre vannak választva, mint az elnök ur!) Tekintettel tehát arra, hogy a takarékoskosságot keresztül akarjuk vinni, a felügyeletet az orth. rabbiságra akarjuk bizni. Nálam járt

NEIGER J.

rituális konyhája világmárka

ALAPITVA: 1887

A súlyos gazdasági helyzetre való tekintettel árainkat rendkívüli módon leszállítottuk
Palesztinai kóser borok állandóan raktáron

Budapest, VI, Teréz-körút 4. szám

Országos Rabbiképz - Zsidó Egyetem Könyvtára

Fischer Benjámín rabbi, akinek megmondottam: nagyon természetes, hogy előzetesen a rabbisággal óhajtók értekezni. Fischer Benjámín engem ezért a szószékről kiprédikált.

Nagyon csodálkozom, hogy a küldöttség egyik tagja olyan élénken érdeklődik a kasrusz iránt, holott fia felekezetenélküli. (Zajos tiltakozás.)

Vámos Henrik megjegyezte, hogy a küldöttség tagjai nem felforgatók, hanem ragaszkodó, hithű katonái a hitközségnek, de csak addig haladnak együtt a vezetőséggel, míg ez komoly zsidó érdekekbe nem ütközik.

A küldöttség vegyes érzelmekkel távozott a hitközség épületéből.

HIREK

Weisz Mór 70 éves

A budapesti zsidóságnak egy tiszteletreméltó, sok érdemet szerzett alakja, Weisz Mór, május 5-én töltötte be 70-ik életévét. Ezt az alkalmat barátainak és tisztelőinek nagy tömege arra használta fel, hogy a kitünő ferencvárosi előljárót, minden zsidó ügy lelkes és áldozatkész harcosát, meleg ünneplésben részesítse. Weisz Mórt, aki 40 éve előljáró, egyik megalapítója és elnökhelyettese a IX. kerületi templomkörzetnek, a hitközség választmányának és a Chevra Kadisa választmányának ma is egyik legagilisabb tagja, péntek este a Páva utcai templomban az istentisztelet megkezdése előtt Vas Lajos köszöntötte nagy szeretettel, mint a zsidó közügyek lelkes harcosát. Ugyanekkor az ünnepelt fia, Weisz Sándor nagy- atádi főkantor végezte a kántori funkciót s érces csengésű, gyönyörű tenorjával nagy sikert aratott, úgy, hogy pesti kántorrá való megválasztása csaknem biztosra vehető. Vasárnap este a Rombach-utcai Stern-féle ven-

déglőben bankett volt Weisz Mór tiszteletére, ahol a hitközség elitje megjelent és számosan lelkes tósztokkal köszöntötték az érdeemes jubilánst.

Eljegyzés. Fürst György, a Rimamurányi-Salgótarjáni R. T. kiváló és a zsidó közéletben is szerepet játszó igazgatójának lányát, Magdát eljegyezte Deutsch Jenő dr. pázmándi nagybérlő.

Schwarcz Benjámín dr. jubileumát tisztelői és barátai május 17-én, vasárnap este 8 órakor a VII. kerületi Erzsébetvárosi Kör helyiségében társasvacsora keretében fogják megünnepelni.

Halálozás. Berger Józsefné, Bokor József hitközségi tanácsos anyja, 79 éves korában f. hó 3-án elhunyt. Temetése kedden, f. hó 5-én volt a rákoskereszturi izr. temetőben, amelyen megjelentek a hitközség és a körzetek, a Chevra és a Tanteszületkek képviselői. A gyászbeszédet Dr. Weisz Miksa főrabbi mondotta, aki kiemelte az elhunyt érdemeit, aki egy igazi „Ésesz Chajil” volt.

KÖZGAZDASÁG

Az új városháza

A városházi választások izgalmai nagyjára már elcsendesedtek. Az új tanácsnokok, főjegyzők és tanácsjegyzők hivatalukat elfoglalták és már kezdünk tiszta képet nyerni a jövőt illetően.

Két igen érdekes jelenséget figyelhettünk meg a választásnál. Egyes tanácsnokokra, akik már a múltban is nagy eredménnyel tevékenykedtek, új ügyosztály vezetése lett bízva. Ez a politika azt a célt szolgálja, hogy mindenki pótolható legyen. Szakemberek legyenek, de nem egyoldalúak, hanem minden tárgyhöz értők. A másik jelenség a fiataloknak fölényes győzelme. Az első alkalom ez, amikor a fiatalság ily abszolút győzelmet aratott. Példa gyanánt lebeghetne ez az egész országos politikában. A fiatalság friss erőt, új szellemet, nagyobb munkabíró-képességet jelent és hogy ez meghozza a maga gyümölcsét, arelől biztosak lehetünk.

Különösebb figyelemmel egyelőre négy ügyosztály munkája felé tekintünk. A közegészségügyi ügyosztály élén S a l a m o n Géza rokon-szenves alakját látjuk. Nem hiva a bürokratikus intézkedés módszerének. Sokszor látjuk őt személyesen eljárni felei, betegek érdekében és legnagyobb odaadással viseltetik irántuk. Az ő égisze alatt fog valóra válni az új Rókus-kórház felépítése is, amely óriási munkaerőt igényel. K o v á c s h á z y Vilmos, a közlekedési ügyosztály tanácsnoka, már mint főjegyző is nagy érdemeket szerzett, különösen az idegenforgalmi iroda érdekében kifejtett munkásságával. Egyszerű, de észszerű propagandával már többször hozzájárult idegenforgalmunk emeléséhez. Tehetségének és szorgalmának megnyilvánulására most tágabb tere nyílik. Kitűnő munkatársra talált Dr. G a l l n e r Ferenc személyében, aki szintén nem ismeretlen előttünk. Nagyon nehéz helyzete van S c h u l e r Dezsőnek. Az ő helyzete kétszeresen nehéz. Egy oldalról kötelezi őt a nagy előd, L i b e r Endre, más oldalról nehéz a mai súlyos gazdasági viszonyok között aránylag kevés pénzzel a szegények ügyes-bajos ügyeit orvosolni. Bizunk azonban benne, mert L i b e r neveltje, tanítványa, jó iskolában volt része, hogy kellőképpen megállja a sarat nehéz pozíciójában.

S z e n d y Károlyról talán legelsősorban kellett volna megemlékez-nem. A legfontosabb városgazdasági ügyosztály tanácsnoka lett. Nem új ember. Helyettes vezetője volt már a közegészségügyi, közoktatásügyi és jogi ügyosztálynak. Birja a tanács minden tagjának és pártjának legteljesebb bizalmát. Nagy lelkesedéssel látott munkához és hogy munkája eredményes lesz, azt láthatjuk abból, hogy tárgyalásai hivatalában sokszor a késő esti órákig elhúzódnak. Programja a deficittel dolgozó üzemek reorganizálása és *Budapest világfürdőváros* tervének megvalósítása. Érdeklődéssel és felfokozott hittel tekintünk az elérendő eredmények elé!

Kellner Dezső

Royal Appoló, VII, Erzsébet-körut
45—47. Tel. 429—46, 419=02.

Ufa—Uránia, VIII, Rákóczi-ut 21
Tel. J. 372—04.

Décsi Mózi, V, Teréz-körut 28. sz.
Tel. Aut. 259—52.

Palace mozi, VII, Erzsébet-körut 8.
Tel. J. 365—23.

Ufa, VI, Teréz-körut 60. Telefon :
Aut. 197—68.

Radius Filmszínház, VI, Nagymező-
utca 22—24. Tel. Aut. 292—50.

Forum, IV, Kossuth Lajos-utca 18.
Tel. Aut. 895—43.

Engel Julia utóda

Andorf Józsefné

ke z t y ű k g y á r i l e r a k a t a
BUDAPEST,

VII., ERZSÉBET-KÖRUT 5. SZÁM.

Saját gyártmányú ke z t y ű k, ő z- és szar-
vasbőr-különlegességek, fűzők, gyógy-
haskötők m é r t é k után, melltartók,
harisnyák. Vidéki rendeléseket postán
s z á l l í t.

Tisztítást és javítást elvállal.

Alulírott fájdalomtól megtört szívvel
jelentik, hogy a legjobb anya, testvér,
rokon

ÖZV. Schwarcz Jónásné

szül. Tennenbaum Emilia

jóságos életének 85-ik évében csendesen
elhunyt.

Gyászolják: Nyitrai Zsigmondné
szül. Schwarcz Julia, Schwarcz
Simonné szül. Schwarcz Berta,
Steiner Bernátné szül. Schwarcz
Cecilla, Reichenberg Jakabné
szül. Schwarcz Leonora, László
Ignáczné szül. Schwarcz Szerén,
Breiner Mártonné szül. Schwarcz
Sarolta, dr. Sebestyén Jenőné
szül. Schwarcz Kornélia, Schwarcz
Geza és Schwarcz Sándor gyer-
mekei, testvérei, menyei, vejei, unokái,
dédunokái és a nagysámu gyászoló
rokonság.

A megboldogult földi maradványait
május hó 8-án d. e 11 órakor helye-
zük örök nyugalomra a rákoskereszturi
izr. temető halottasházából.

Nyugodjék békében!

Szerkesztésért és kiadásért felel:
Dr. KENÉZ KURLÄNDER EDE

Admirál nyomdai műintézet
Rózsa-u. 15—17. Telefon: 334.85
Felelős vezető: *Goldmann Henrik.*

Lapzártakor

értesülünk arról, hogy a „Szombat“ küzdelme sikerrel
kecsegtet. Részleteket még nem tudunk pontosan, de
már most le lehet szögezni, hogy a budapesti aut.
orth. hitközség előljárósága a legnagyobb mértékben
honorálta a „Szombat“ aggodalmait a „kasrusz-unifi-
káció ügyében. Különösen Süßmann Mayer Wien-i
munkatársunknak az orth. vallási különállást féltő cikke
keltett mély hatást a budapesti orthodoxia vezetősége
körében. Az orthodox különállás védelmére a buda-
pesti orth. hitközség oly feltételeket volt kénytelen
szabni, amelyeket a pesti izr. hitközség önlealázás
nélkül nem fogadhat el.